

V Bruseli 12. 4. 2017
COM(2017) 211 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Ochrana migrujúcich detí

{SWD(2017) 129 final}

1. ÚVOD

V posledných rokoch sa počet migrujúcich detí prichádzajúcich do Európskej únie, z ktorých mnohé sú bez sprievodu, dramaticky zvýšil. Približne tridsať percent žiadateľov o azyl v Európskej únii v rokoch 2015 a 2016 tvorili deti¹. Za posledných šesť rokov vzrástol celkový počet detských žiadateľov o azyl šesťnásobne².

Za štatistikami sa skrývajú jednotlivé deti prežívajúce rôzne skúsenosti spojené s migráciou, z ktorých mnohé sú traumatické. Migrujúce deti sú z dôvodu svojho veku, vzdialenosti od domova a často aj odlúčená od rodičov alebo opatrovníkov obzvlášť zraniteľné. Preto si vyžadujú osobitnú a primeranú ochranu.

Migrujúce dievčatá aj chlapci sú pred príchodom na územie EÚ a/alebo po ňom vystavení rizikám a často sú obeťami extrémnych foriem násilia, zneužívania a obchodovania s ľuďmi, fyzického, psychického a sexuálneho zneužívania. Môže im hroziť, že budú marginalizovaní a zatiahnutí do trestnej činnosti alebo radikalizovaní. Deti sa môžu stratiť alebo byť odlúčené od svojich rodín. Dievčatám obzvlášť hrozí riziko nútených manželstiev v dôsledku ťažkostí, ktorým ich rodiny čelia v nepriaznivých podmienkach, alebo snahy ochrániť ich pred ďalším sexuálnym násilím. Riziká sa zvyšujú, keď deti cestujú bez sprievodu, alebo keď sú nútené využívať preplnené zariadenia spoločne s dospelými, ktorých nepoznajú.

Pri ochrane detí ide v prvom rade a predovšetkým o zachovanie európskych hodnôt rešpektovania ľudských práv, dôstojnosti a solidarity. Ide aj o presadzovanie práva Európskej únie a dodržiavanie Charty základných práv Európskej únie a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv upravujúceho práva dieťaťa. Preto je ochrana všetkých migrujúcich detí, bez ohľadu na ich postavenie a etapu migrácie, prioritou.

Európska únia je spolu so svojimi členskými štátmi v tejto oblasti aktívna už mnoho rokov. Existujúce politiky a právne predpisy EÚ poskytujú pevný rámec pre ochranu práv migrujúceho dieťaťa, pričom pokrývajú všetky aspekty vrátane prijímacích podmienok, zaobchádzania s ich žiadosťami a integrácie. Kľúčovú úlohu pri zvyšovaní informovanosti o potrebách ochrany migrujúcich detí bez sprievodu, ako aj pri presadzovaní ochranných opatrení³ zohráva **Akčný plán týkajúci sa maloletých bez sprievodu (2010 – 2014)**⁴. Ochrana migrujúcich detí sa naposledy riešila v európskej migračnej agende⁵ a oznámení o stave jej vykonávania⁶. V odporúčaní Komisie „Investovať do detí: východisko z bludného kruhu znevýhodnenia“ sa poskytli usmernenia zamerané na znižovanie chudoby detí a zlepšovanie ich blaha⁷ prostredníctvom všeobecných a cieľených

¹ V tomto dokumente sa pojmy „migrujúce deti“, alebo „deti“ vzťahujú na všetky deti (osoby mladšie ako 18 rokov), ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín a ktoré sú násilne vysídlené alebo migrujú na územie EÚ alebo v rámci neho, či už s príslušníkmi (širšej) rodiny, s osobami, ktoré nie sú ich rodinnými príslušníkmi (deti odlúčené od rodičov) alebo samostatne, bez ohľadu na to, či žiadajú o azyl alebo nie. V tomto oznámení sa používa definícia „dieťa odlúčené od rodičov“, ako sa uvádza v odseku 8 všeobecného komentára č. 6 Výboru Organizácie Spojených národov pre práva dieťaťa.

² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>.

³ Spolu s týmto oznámením sa predkladá pracovný dokument útvarov Komisie o vykonávaní akčného plánu od roku 2012, SWD(2017)129.

⁴ KOM(2010) 213 v konečnom znení.

⁵ COM(2015) 240 final.

⁶ COM(2016) 85 final.

⁷ Odporúčanie Komisie 2013/112/EÚ z 20. 2. 2013, „Investovať do detí: východisko z bludného kruhu znevýhodnenia“ (Ú. v. EÚ L 59, 2.3.2013, s. 59).

opatrení. V dôsledku toho existuje v členských štátoch v oblasti ochrany migrujúcich detí veľké množstvo poznatkov a osvedčených postupov.

Nedávny prudký nárast počtu prichádzajúcich migrujúcich detí vyvinul napriek týmto osvedčeným postupom a pokroku dosiahnutému v členských štátoch na vnútroštátne systémy a správy tlak a odhalil medzery a nedostatky v ochrane všetkých kategórií migrujúcich detí. Potreba cielených opatrení zameraných na lepšiu ochranu migrujúcich detí bola zdôraznená na **desiatom výročnom fóre o právach dieťaťa zaoberajúcom sa ochranou migrujúcich detí**, ktoré Komisia zorganizovala 28. – 30. novembra 2016⁸, a v diskusiách na stretnutiach za okrúhlym stolom s mimovládnyimi a medzinárodnými organizáciami, ako aj na konferencii s názvom „*Stratení počas migrácie*“, ktorá sa uskutočnila 26. – 27. januára 2017⁹. Hlavné problémy, ktorým v Európe čelia migrujúce deti, takisto identifikoval osobitný zástupca generálneho tajomníka Rady Európy pre migráciu a utečencov vo svojej správe z 23. marca 2017¹⁰.

Vzhľadom na tento zvýšený počet migrujúcich detí prichádzajúcich do Európy a na rastúci tlak na vnútroštátne systémy riadenia migrácie a ochrany detí sa v tomto oznámení stanovuje rad opatrení, ktoré Európska únia a jej členské štáty musia teraz prijať alebo lepšie vykonávať, a to aj s podporou príslušných agentúr EÚ [Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž; Európsky podporný úrad pre azyl (EASO) a Agentúra Európskej únie pre základné práva].

Toto oznámenie vychádza z príslušných iniciatív EÚ prijatých s cieľom riešiť migračné výzvy, vrátane špecifických dodatočných záruk navrhovaných v rámci reformy právnych predpisov EÚ v oblasti azylu¹¹, akčného plánu pre integráciu¹² a odporúčania Komisie k návratu¹³, ktoré sprevádzajú obnovený akčný plán v oblasti návratu¹⁴. Cieľom je preto navrhnuť **súbor koordinovaných a účinných opatrení** na odstránenie naliehavých nedostatkov v oblasti ochrany, ktorým deti čelia, a riešenie ich potrieb po príchode do Európy, od ich identifikácie, prijímania, uplatňovania procesných záruk až po stanovenie trvalých riešení. Takisto existuje priestor na zintenzívnenie prierezových opatrení vo všetkých etapách migrácie, ako je napríklad lepšie a cielenejšie využívanie finančnej podpory EÚ, zlepšenie zhromažďovania údajov o migrujúcich deťoch a poskytovanie odbornej prípravy všetkým, ktorí pracujú s migrujúcimi deťmi. Tieto opatrenia sa budú vykonávať spolu s opatreniami, ktoré Európska únia prijala na ochranu detí na celom svete, a to aj v krajinách pôvodu a tranzitu.

Všetky tieto prvky by sa mali ďalej uplatňovať v rámci **komplexného prístupu EÚ k riadeniu migrácie** a zabezpečeniu **účinnnej ochrany migrujúcich detí** so zameraním sa na posilnenie cezhraničnej spolupráce¹⁵.

Pri všetkých opatreniach alebo rozhodnutiach týkajúcich sa detí sa musí v prvom rade zohľadniť **zásada najlepších záujmov dieťaťa**.

⁸ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34456.

⁹ http://lostinmigration.eu/Conclusions_Lost_in_Migration_Conference.pdf.

¹⁰ <https://www.coe.int/en/web/portal/-/srsg-identifies-main-challenges-for-migrant-and-refugee-children-in-europe>.

¹¹ Pozri http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_sk.htm a http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2433_sk.htm.

¹² COM(2016) 377 final.

¹³ C(2017) 1600 final.

¹⁴ COM(2017) 200 final.

¹⁵ V súlade s „desiatimi zásadami pre integrované systémy ochrany detí“ – http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf.

2. RIEŠENIE ZÁKLADNÝCH PRÍČIN A OCHRANA DETÍ NA MIGRAČNÝCH TRASÁCH: ĎALŠIE ZINTENZÍVŇOVANIE VONKAJŠEJ ČINNOSTI EÚ

Ochrana migrujúcich detí začína riešením **základných príčin**, ktoré mnohé z týchto detí vedú k tomu, že sa vydajú na nebezpečnú cestu do Európy. Znamená to riešiť pretrvávajúce násilné a často dlhotrvajúce konflikty, násilné vysídľovanie, rozdiely v životnej úrovni, obmedzené hospodárske príležitosti a prístup k základným službám vynakladaním neustáleho úsilia o odstránenie chudoby a deprivácie a rozvíjaním integrovaných systémov ochrany detí v tretích krajinách¹⁶. Európska únia a jej členské štáty zintenzívnili svoje úsilie o vytvorenie komplexného rámca vonkajšej politiky s cieľom posilniť spoluprácu s partnerskými krajinami pri uplatňovaní hľadiska ochrany detí na celosvetovej, regionálnej a bilaterálnej úrovni. Európska únia je plne odhodlaná plniť program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, v ktorom sa vyzýva na vytvorenie sveta, v ktorom všetky deti vyrastajú bez násilia a vykorisťovania, ich práva sú chránené a majú prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti.

V **politickom vyhlásení zo samitu vo Vallette** z roku 2015 a v **jeho akčnom pláne**¹⁷ sa vyzýva na predchádzanie a boj proti neregulárnej migrácii, prevádzaniu migrantov a obchodovaniu s ľuďmi (s osobitným dôrazom na ženy a deti) a zároveň sa vyzýva na riešenie základných príčin neregulárnej a riskantnej migrácie. Po prijatí rámca pre partnerstvo v roku 2016¹⁸ bola migrácia pevnejšie začlenená do zahraničnej politiky EÚ s cieľom riešiť základné príčiny migrácie a zamerať pomoc EÚ na rozvoj.

V súčasnosti sa uskutočňujú konkrétne opatrenia na vykonávanie uvedeného prístupu zamerané na **podporu rozvoja mechanizmov na ochranu detí v partnerských krajinách**, pričom sa osobitný dôraz kladie na maloleté osoby bez sprievodu, pre ktoré je na migračnej trase potrebné vytvoriť bezpečné prostredie. Napríklad projekt s názvom „Lepšie riadenie migrácie“ (46 mil. EUR) sa zameriava na zlepšenie riadenia migrácie v Africkom rohu na regionálnej úrovni, pričom sa v rámci neho poskytuje špecializovaná ochrana maloletým osobám bez sprievodu a maloletým osobám odlúčeným od rodičov, ktoré sa stali obeťami sietí obchodníkov s ľuďmi a prevádzáčov. V rámci regionálneho programu rozvoja a ochrany, v prípade ktorého sa realizujú projekty v Etiópii (30 mil. EUR), Keni (15 mil. EUR), Somálsku (50 mil. EUR) Sudáne (15 mil. EUR) a Ugande (20 mil. EUR), sa osobitný dôraz kladie na ochranu maloletých osôb bez sprievodu s cieľom zabezpečiť pre utečencov a ich hostiteľské komunity faktami podložené inovatívne a udržateľné riešenia v oblasti rozvoja a ochrany, a to vrátane prístupu k základným právam a službám a ich poskytovania. V západnej Afrike sa poskytuje podpora krajinám pôvodu a tranzitu v záujme posilnenia regionálnej spolupráce v oblasti ochrany detí; v rámci toho sa podporuje Západoafrická sieť pre ochranu migrujúcich detí a poskytuje pomoc pri vypracúvaní spoločných noriem ochrany a vytváraní udržateľných mechanizmov návratu a reintegrácie. V tomto regióne, napríklad v Mauritanii, sa v súčasnosti vykonávajú ďalšie konkrétne ciele opatrenia, ktoré sú zamerané na potenciálne obeť obchodovania s deťmi.

V dôsledku neregulárnej migrácie detí bez sprievodu do EÚ po nebezpečných trasách sa tieto deti stávajú obeťami obchodovania s deťmi a vykorisťovania a je ohrozené ich zdravie, a dokonca aj ich životy. Zintenzívnili sa **kampane na zvyšovanie informovanosti** o rizikách a nebezpečenstvách, ktorým čelia deti na migračných trasách.

¹⁶ Pozri oznámenie Komisie „Dôstojný život: od závislosti od pomoci k sebestačnosti“ COM(2016) 234 final.

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>.

¹⁸ COM(2016) 385 final.

Pri humanitárnych operáciách financovaných EÚ sa budú naďalej zohľadňovať osobitné potreby a zraniteľnosť dievčat a chlapcov a zabezpečiť sa ich ochrana počas vysídlenia. Podpora sa bude podľa potreby poskytovať aj v krajine pôvodu a na rôznych migračných trasách, pričom bude konkrétne zahŕňať prevenciu násillia a reakciu naň (vrátane sexuálneho násillia), sledovanie prípadov, registráciu a obnovenie stratenej občianskej dokumentácie, pátranie po rodinných príslušníkoch a opätovné zlúčenie rodín, psychosociálnu podporu, poskytovanie informácií, vzdelávania a núdzových útulkov pre deti bez sprievodu¹⁹. Napríklad v Južnom Sudáne vykonal Detský fond OSN (UNICEF) činnosti na ochranu detí zamerané najmä na predchádzanie odlúčeniu od rodičov a reakciu naň, pátranie po rodinných príslušníkoch a opätovné zlúčenie rodín; psychosociálnu podporu; osvetu o nebezpečenstve spojenom s mánami a poskytovanie ďalších životne dôležitých informácií v súvislosti s prevenciou; ako aj prepustenie a reintegráciu detí spojených s ozbrojenými silami a skupinami. V Iraku poskytuje organizácia Save the Children okamžitú životne dôležitú pomoc deťom a ich rodinám postihnutým krízou v Mosule a zlepšuje prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a k službám v oblasti ochrany detí pre vnútorne vysídlené osoby a dievčatá a chlapcov z hostiteľských komunit. V Afganistane poskytuje Medzinárodná organizácia pre migráciu humanitárnu pomoc na ochranu zraniteľných afganských maloletých osôb bez sprievodu a bez dokladov.

V reakcii na sýrsku krízu a s ohľadom na to, že polovicu osôb zasiahnutých sýrskou krízou v Sýrii a mimo nej tvoria deti, sa Komisia snaží dosiahnuť cieľ stanovený na londýnskej konferencii²⁰, ktorým je **začleniť všetky utečenecké deti do vzdelávacieho procesu**. Na poskytnutie prístupu k vzdelávaniu pre deti vysídlené v dôsledku sýrskej krízy v celom regióne bolo vyčlenených viac ako 700 mil. EUR, a to buď prostredníctvom nástroja pre utečencov v Turecku alebo prostredníctvom trustového fondu EÚ. Toto úsilie zahŕňa vytvorenie regionálneho partnerstva v oblasti vzdelávania s UNICEF-om, ktoré sa týka Libanonu, Turecka a Jordánska, a spoluprácu s mimovládnu organizáciou SPARK, Nemecko-jordánskou univerzitou (GJU), Britskou radou (British Council), Nemeckým inštitútom pre akademické výmeny (DAAD), organizáciou Nuffic, agentúrou Expertise France a Úradom vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) s cieľom pomôcť zlepšiť prístup k príležitostiam kvalitného vyššieho vzdelávania rozdeľovaním štipendií pre zraniteľných a vnútorne vysídlených študentov v Sýrii a pre sýrskych utečencov. Na konferencii, ktorá sa konala 4. – 5. apríla v Bruseli a ktorá bola zameraná na podporu budúcnosti Sýrie²¹, sa Komisia spolu s ďalšími účastníkmi konferencie dohodla na pokračovaní týchto činností, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby v Sýrii a v tomto regióne nevznikla „žiadna stratená generácia“ detí, a poskytnúť všetkým utečeneckým a zraniteľným deťom v hostiteľských komunitách kvalitné vzdelanie s rovnakým prístupom pre dievčatá a chlapcov.

V nedávno revidovaných **usmerneniach EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa**²² EÚ opätovne potvrdila svoj záväzok podporovať a chrániť nedeliteľnosť práv dieťaťa v rámci svojich vzťahov s tretími krajinami vrátane krajín pôvodu alebo tranzitu. Pre zamestnancov inštitúcií EÚ a členské štáty sa v nich poskytujú pokyny k tomu, ako sfunkčniť prístup zameraný na posilnenie systémov s cieľom zabezpečiť ochranu práv všetkých detí. Rada vo svojich záveroch prijatých

¹⁹ Pozri SWD(2016) 183 final – „Humanitárna ochrana: zlepšenie výsledkov v oblasti ochrany s cieľom znížiť riziká pre ľudí v humanitárnych krízach“.

²⁰ Pozri vyhlásenie z konferencie <https://www.supportingsyria2016.com/news/co-hosts-declaration-of-the-supporting-syria-and-the-region-conference-london-2016/>.

²¹ Pozri vyhlásenie z konferencie <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/05-syria-conference-co-chairs-declaration/>.

²² Usmernenia EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, 7. marca 2017, 6846/17.

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22017/guidelines-promotion-and-protection-rights-child_sk.

3. apríla 2017²³ zdôraznila, že v nadväznosti na prijatie newyorského vyhlásenia pre utečencov a migrantov v septembri 2016²⁴ sa Európska únia bude aj naďalej **aktívne zapájať do procesu vedúceho k vypracovaniu globálneho paktu o utečencoch a globálneho paktu o migrácii**. Rada v tejto súvislosti opätovne potvrdila potrebu chrániť všetkých utečenecké a migrujúce deti bez ohľadu na ich postavenie a vždy v prvom rade zohľadňovať najlepšie záujmy dieťaťa, vrátane detí bez sprievodu a detí odlúčených od ich rodín, v úplnom súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa a jeho opčnými protokolmi.

Kľúčové činnosti:

Komisia a členské štáty by mali:

- dať prioritu činnostiam zameraným na posilnenie systémov ochrany detí na migračných trasách, a to aj v kontexte plnenia politického vyhlásenia a akčného plánu zo samitu vo Vallette a rámca pre partnerstvo, ako aj v rámci rozvojovej spolupráce,
- podporovať partnerské krajiny pri vytváraní silných vnútroštátnych systémov ochrany detí a pri rozvoji služieb registrácie obyvateľstva, ako aj cezhraničnú spoluprácu v oblasti ochrany dieťaťa,
- podporovať projekty zamerané na ochranu detí bez sprievodu v tretích krajinách na migračných trasách najmä s cieľom zabrániť obchodovaniu s deťmi alebo prevádzaniu detí,
- aktívne uplatňovať usmernenia EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa.

3. RÝCHLA A KOMPLEXNÁ IDENTIFIKÁCIA A OCHRANA

Migrujúce deti by po príchode do Európskej únie mali vždy byť **identifikované a registrované ako deti**, a to pomocou jednotného súboru údajov používaného v celej Európskej únii (napríklad na uvedenie toho, či je dieťa bez sprievodu, odlúčené od svojej rodiny alebo cestuje s rodinou, údajov o štátnej príslušnosti alebo skutočnosti, že je bez štátnej príslušnosti, údajov o veku, pohlaví atď.). Deti by mali byť prednostne vybavované vo všetkých postupoch súvisiacich s hranicami a v procese identifikácie a registrácie by mali dostávať primeranú podporu zo strany špecializovaných pracovníkov. Títo pracovníci by najmä pri zhromažďovaní odtlačkov prstov a biometrických údajov mali uplatňovať prístupy zohľadňujúce potreby detí a rodové hľadisko. Malo by sa zlepšiť systematické a individuálne posudzovanie zraniteľnosti a osobitných potrieb v oblasti ochrany.

Deti, najmä tie, ktoré sú bez sprievodu, sú čoraz viac vystavené rizikám **vykorisťovania a obchodovania s deťmi**²⁵. Deti sú zvlášť citlivou skupinou, na ktorú sa zameriavajú obchodníci ľuďmi, a riziko, že sa stanú obeťou týchto praktík, je ešte umocnené množstvom detí prichádzajúcich do Európskej únie. Osobitná pozornosť by sa mala venovať riešeniu potrieb dievčat a chlapcov, ktorí možno boli obeťami nejakej formy sexuálneho či rodovo motivovaného násillia. Nie vždy však dôjde k potrebnému odporúčeniu na vnútroštátne systémy ochrany detí a/alebo mechanizmy boja proti obchodovaniu s ľuďmi, alebo k nemu nedôjde včas. Deti, ktoré sú bez štátnej príslušnosti, napríklad z toho dôvodu, že sa narodili rodičom bez štátnej príslušnosti, alebo z dôvodu rodovej diskriminácie na základe právnych predpisov upravujúcich štátnu príslušnosť v krajine štátnej príslušnosti ich matky, môže byť ako také ťažké identifikovať, čím sa spomalí určenie ich postavenia v Európskej únii.

V počiatočnom štádiu fázy identifikácie a registrácie by mala byť preto prítomná **osoba zodpovedná za ochranu detí**. Členským štátom v prvej línii by mali v prípade potreby poskytnúť podporu ďalšie

²³ Závety Rady o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa, 3. apríla 2017, 7775/17.

²⁴ Newyorské vyhlásenie pre utečencov a migrantov, A/71/L.1*, 13. septembra 2016.

²⁵ Pozri COM(2016) 267 final.

členské štáty, a to prostredníctvom vysielania expertov agentúrami EÚ. Je naliehavo potrebné začleniť ochranu dieťaťa do činnosti hotspotov tým, že sa v každom hotspote vymenuje úradník pre ochranu detí – teda osoba zodpovedná za ochranu detí, ktorá bude riešiť všetky otázky týkajúce sa detí bez ohľadu na to, či sú deti žiadateľmi o medzinárodnú ochranu alebo nie.

Často dochádza k tomu, že procesy **cezhraničného pátrania po rodinných príslušníkoch a opätovného zlúčenia rodín**, a to aj v krajinách pôvodu a tranzitu, sa nevykonajú, trvajú dlho alebo začnú príliš neskoro. Tieto postupy by mali byť jednoduchšie a rýchlejšie v prípade všetkých detí, bez ohľadu na to, či žiadajú o medzinárodnú ochranu (a teda sú oprávnené na presuny podľa dublinského nariadenia)²⁶ alebo sa na ne vzťahuje smernica o zlúčení rodiny²⁷. Okrem toho treba prijať opatrenia na účely overenia rodinných väzieb detí odlúčených od rodičov, ktoré cestujú s dospelými, a to ešte pred tým, ako budú deti odovzdané ďalej, alebo ako bude sprevádzajúca dospelá osoba poverená opatrovníctvom.

Nezvestné migrujúce deti majú rovnaké právo na ochranu ako nezvestné deti, ktoré sú príslušníkmi daného štátu. Riešenie problému nezvestných detí si vyžaduje zavedenie spoľahlivých mechanizmov predchádzania a reakcie. Pokiaľ ide o predchádzanie, nezvestné deti, ktoré sa nájdu kdekoľvek na území Európskej únie, sa musia okamžite identifikovať, zaregistrovať a odovzdať orgánom ochrany detí.

Pre prípady nezvestných detí bez sprievodu²⁸ je potrebné zaviesť protokoly a postupy umožňujúce **systematicky takéto prípady ohlasovať a reagovať na ne**. Riadiaci pracovníci záchytných táborov, ako aj iné osoby zapojené do starostlivosti o deti, by mali všetky prípady nezvestných detí oznamovať polícii. Tam, kde je to vhodné, sa musia používať tiesňové linky pre prípady nezvestných detí (číslo 116 000 funkčné vo všetkých členských štátoch EÚ) a vnútroštátne mechanizmy varovania o prípadoch nezvestných detí. Všetky prípady nezvestných detí bez sprievodu by mala zaznamenávať polícia, ktorá by mala vložiť zápis o nezvestnom dieťati do Schengenského informačného systému (SIS) a spolupracovať s národným útvarom SIRENE. Členské štáty by takisto mali požiadať o vydanie príslušného oznámenia Interpolu o nezvestných osobách²⁹, v prípade potreby aj so zapojením Europolu. Ďalšie úsilie o zvyšovanie informovanosti o prípadoch nezvestných detí by mohlo zahŕňať aj informačné kampane na príslušných verejných miestach.

Nedávno navrhnutá reforma SIS obsahuje návrh, aby sa do zápisu o nezvestných deťoch v tomto systéme doplnila klasifikácia prípadu s uvedením okolností zmiznutia, ak sú tieto informácie známe, a skutočnosti, že dieťa je bez sprievodu a/alebo je obeťou obchodovania s ľuďmi³⁰. V súčasnosti sa pracuje na automatizovanom systéme identifikácie odtlačkov prstov v rámci SIS. Umožní to vyhľadávať v SIS podľa odtlačkov prstov a spoľahlivejšie identifikovať deti, ktoré potrebujú ochranu. Pátranie po nezvestných deťoch by mohlo byť uľahčené aj znížením vekovej hranice pre odoberanie odtlačkov prstov a podoby tváre zo 14 na 6 rokov, ako sa navrhuje v revidovanom

²⁶ Nariadenie (EÚ) č. 604/2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 31 – 59.

²⁷ Smernica 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny, Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003, s. 12 – 18.

²⁸ Pozri napríklad komplexný prístup Švédska k otázke nezvestných detí bez sprievodu (vnútroštátne mapovanie/analýza/následné opatrenia). <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/ensamkommande-barn-som-forsvinner/Sidor/mapping-analysis-follow-up-on-missing-unaccompanied-minors-in-sweden.aspx>.

²⁹ S náležitým zreteľom na záruky, ktorých cieľom je zabrániť vystaveniu žiadateľov o medzinárodnú ochranu alebo ich rodín riziku vážnej ujme spôsobenej aktérmi v tretích krajinách.

³⁰ COM(2016) 883 final.

nariadení Eurodac³¹. Identifikáciu a pátranie po deťoch, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín a stratili sa v Európe, pomôže zlepšiť aj budúci systém vstup/výstup³².

Kľúčové činnosti:

Členské štáty sa vyzývajú, aby od roku 2017 s podporou Komisie a agentúr EÚ:

- zhromažďovali porovnateľné údaje a vymieňali si ich s cieľom uľahčiť cezhraničné pátranie po nezvestných deťoch a overovanie rodinných väzieb,
- pri zhromažďovaní odtlačkov prstov a biometrických údajov uplatňovali prístupy zohľadňujúce potreby detí a rodové hľadisko,
- zabezpečili, že v počiatočnom štádiu fázy identifikácie a registrácie bude prítomná osoba zodpovedná za ochranu detí a že v každom hotspote budú vymenovaní úradníci pre ochranu detí,
- zaviedli potrebné postupy a protokoly na systematické ohlasovanie všetkých prípadov nezvestných detí bez sprievodu a reagovanie na ne.

4. ZABEZPEČENIE PRIMERANÉHO PRIJATIA V EURÓPSKEJ ÚNII

Medzi **podmienky prijímania migrujúcich detí** nepatria len bezpečné a vhodné ubytovanie, ale aj všetky potrebné podporné služby na zabezpečenie najlepších záujmov dieťaťa a jeho blaha, napríklad nezávislé zastúpenie, ako aj prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, psychosociálnej podpore, voľnočasové aktivity a opatrenia súvisiace s integráciou.

Prijímacie zariadenia nie sú vždy prispôsobené potrebám detí a zamestnanci nie sú vždy vyškolení alebo kvalifikovaní na prácu s nimi. Vo všetkých prijímacích zariadeniach ešte nie sú zavedené vhodné bezpečnostné opatrenia ani opatrenia na ochranu detí. Individuálne posúdenie potrieb môže byť neprimerané alebo sa nevykonáva, čo bráni realizácii opatrení prispôsobených potrebám každého dieťaťa. Zatiaľ čo využívanie rodinnej/pestúnskej starostlivosti pre deti bez sprievodu sa v posledných rokoch rozšírilo, pričom sa ukázalo, že je úspešné a nákladovo efektívne, táto možnosť je stále nedostatočne využívaná. Pre traumatizované deti a rodiny je potrebná psychologická podpora, ako aj osobitné služby pre dievčatá a chlapcov, ktorí mohli byť obeťami sexuálneho a rodovo motivovaného násillia, uľahčujúce prístup k službám sexuálnej a reprodukčnej starostlivosti. Deti, ktoré žijú v komunitách, môžu čeliť prekážkam v prístupe k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu. Deti nemajú vždy zaručený včasný prístup k vzdelávaniu, hoci je to podľa Dohovoru o právach dieťaťa Organizácie Spojených národov ich ľudské právo a hoci je to nevyhnutné pre zaistenie ich budúcnosti a blaha.

Komisia bude v záujme riešenia týchto výziev aj naďalej klásť dôraz na bezpečný prístup k formálnemu a neformálnemu vzdelávaniu, aby bol čas, keď je vzdelávanie detí prerušené, čo najkratší³³. Je potrebné vynaložiť všetko možné úsilie na zabezpečenie dostupnosti a prístupnosti bezpečných a vhodných podmienok prijímania. Medzi vhodné možnosti by mohli patriť, najmä v prípade detí bez sprievodu, ich umiestnenie k dospelým príbuzným alebo do pestúnskej rodiny, pobytových táborov s osobitnými podmienkami pre deti alebo do iného vhodného ubytovania, ako sú napríklad otvorené záchytné tábory s prísny dohľadom, ktoré majú zabezpečiť ochranu detí alebo

³¹ COM(2016) 272 final.

³² COM(2016) 194 final.

³³ Najmä pomocou nástroja núdzovej podpory. http://ec.europa.eu/echo/what-we-do/humanitarian-aid/emergency-support-within-eu_en.

malé samostatné bývanie pre staršie deti³⁴. Relevantné normy predstavujú Usmernenia OSN pre náhradnú starostlivosť o deti³⁵.

V niektorých prípadoch boli deti ubytované v uzavretých zariadeniach z dôvodu nedostatku primeraných alternatívnych prijímacích zariadení. Vzhľadom na **negatívny vplyv zaistenia** na deti by malo byť administratívne zaistenie použité, v súlade s právnymi predpismi EÚ, len za výnimočných okolností, ak je to úplne nevyhnutné a len ako posledná možnosť na čo najkratší možný čas, pričom by sa na tento cieľ nemal nikdy využiť zariadenie na výkon väzby.

Okrem toho, keď existujú dôvody na zaistenie, musí sa urobiť všetko pre to, aby sa zabezpečilo, že budú dostupné a prístupné rôzne schodné alternatívy administratívneho zaistenia migrujúcich detí³⁶, a to aj prostredníctvom podpory poskytovanej z fondov EÚ. Podpora alternatív k zaisteniu bude hlavnou témou 11. fóra o právach dieťaťa (v novembri 2017).

K dobrému fungovaniu záchytných táborov by malo takisto prispievať zavedenie **efektívnych systémov monitorovania** na vnútroštátnej úrovni, pričom treba zabezpečiť, aby podnikateľské záujmy (pre centrá prevádzkované na účely dosahovania zisku) nemali prednosť pred ochranou detí. Európsky podporný úrad pre azyl v záujme podpory členských štátov v roku 2017 vypracuje, popri usmerneniach k podmienkam prijímania, ktoré už vypracoval minulý rok a ktoré sa vzťahujú na všetkých žiadateľov o azyl, vypracuje konkrétne usmernenia k prevádzkovým normám a ukazovateľom týkajúcim sa materiálnych podmienok prijímania detí bez sprievodu.

Kľúčové činnosti:

Členské štáty sa vyzývajú, aby od roku 2017 s podporou Komisie a agentúr EÚ:

- zabezpečili, že sa hneď po príchode vykoná individuálne posúdenie zraniteľnosti a potrieb detí na základe pohlavia a veku a že sa naň bude prihliadať pri všetkých ďalších postupoch,
- zabezpečili, aby všetky deti mali včasný prístup k zdravotnej starostlivosti (vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti) a psychosociálnej podpore, ako aj k inkluzívnemu formálnemu vzdelávaniu, bez ohľadu na status dieťaťa a/alebo jeho rodičov,
- zabezpečili poskytnutie viacerých možností náhradnej starostlivosti o deti bez sprievodu vrátane pestúnskej/rodinnej starostlivosti,
- vo všetkých prijímacích zariadeniach, v ktorých sa nachádzajú deti, prijali opatrenia na ochranu detí, a to aj vymenovaním osoby zodpovednej za ochranu detí,
- zabezpečovali a monitorovali dostupnosť a prístupnosť viacerých schodných alternatív k administratívnej starostlivosti migrujúcich detí,
- zabezpečili, aby sa zaviedol vhodný a účinný systém monitorovania s ohľadom na prijímanie migrujúcich detí,
- v plnej miere využili budúce usmernenia Európskeho podporného úradu pre azyl k prevádzkovým normám a ukazovateľom týkajúcim sa materiálnych podmienok prijímania detí bez sprievodu.

³⁴ Ako sa uvádza v článku 24 smernice 2013/33/EÚ, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 96 – 116.

³⁵ <http://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>.

³⁶ Pozri článok 11 smernice 2013/33/EÚ, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 96 – 116, a dodatočný materiál, normy UNHCR týkajúce sa zaistenia a tituly 84 až 88 v sekcii „Alternatívy k zaisteniu“ v dokumente http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=42359.

5. ZABEZPEČENIE RÝCHLEHO A ÚČINNÉHO PRÍSTUPU KU KONANIAM, V RÁMCI KTORÝCH SA URČUJE STATUS, A UPLATŇOVANIE PROCESNÝCH ZÁRUK

Na všetky deti prítomné na území Európskej únie, a to aj vo všetkých fázach konania o azyle a o návrate, sa musia vzťahovať **primerané záruky**. V súčasnosti treba zintenzívniť mnohé kľúčové ochranné opatrenia, najmä pokiaľ ide o prístup k informáciám, právne zastúpenie a opatrovníctvo, právo byť vypočutý, právo na účinný prostriedok nápravy a multidisciplinárne určovanie veku, ktoré je v súlade s ľudskými právami.

Opatrovníci zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní prístupu k právam a pri ochrane záujmov všetkých detí bez sprievodu vrátane tých, ktoré nežiadajú o azyl. Môžu pomôcť získať dôveru dieťaťa a v spolupráci s ďalšími aktérmi zabezpečiť jeho blaho vrátane integrácie. Opatrovníci môžu tiež pomôcť zabrániť tomu, aby sa deti strácali alebo aby sa stávali obeťami obchodovania s ľuďmi. Vo fungovaní opatrovníckych systémov niektorých členských štátov existujú v súčasnosti veľké nedostatky, najmä pokiaľ ide o počet vhodne kvalifikovaných opatrovníkov, ktorí sú k dispozícii, a o rýchlosť, ktorou sa ustanovujú. Tam, kde je to potrebné, by sa opatrovnícke inštitúcie mali posilniť. Opatrovníkov treba získavať v dostatočnom počte, treba ich ustanovovať rýchlejšie a mali by byť vyškolení na plnenie svojich úloh. Takisto je naliehavo potrebné vyvinúť osvedčené postupy a usmernenia a vymieňať si ich medzi opatrovníkmi a orgánmi pre opatrovníctvo v členských štátoch. Preto sa v roku 2017 zriadi Európska sieť pre opatrovníctvo.

V návrhoch Komisie z roku 2016 na reformu **spoločného európskeho azylového systému** sa uznáva zásadná úloha opatrovníkov pre deti bez sprievodu a je v nich snaha posilniť osobitné záruky vzťahujúce sa na deti³⁷. Návrh nariadenia o konaní o azyle³⁸ sa zameriava na posilnenie opatrovníckych systémov v členských štátoch, pričom nové dublinské nariadenie³⁹ by malo zabezpečiť rýchle určenie členského štátu zodpovedného za žiadosť dieťaťa o medzinárodnú ochranu.

Postupy a metódy **určovania veku** sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia a nie vždy sa v nich dodržiavajú odporúčania Európskeho podporného úradu pre azyl a meniacia sa prax. Napríklad je možné, že sa uskutočňujú nepotrebné určovania veku a niekedy sa používajú invazívne metódy, opatrovníci sa často ustanovujú až po vykonaní postupov určovania veku a spory o veku niekedy vedú k tomu, že deti skončia v zaistení. V niektorých prípadoch sa očakáva, že samotné deti zaplatia za napadnutie sporných určení veku. Pre prípady, keď existujú pochybnosti o tom, či je osoba mladšia ako 18 rokov, sú potrebné spoľahlivé multidisciplinárne postupy určovania veku, ktoré sú v plnom súlade s právnymi zárukami vzťahujúcimi sa na určovanie veku podľa právnych predpisov EÚ. V prípade, že sú výsledky nejednoznačné, by sa daná osoba mala v súlade s právnymi predpismi EÚ⁴⁰ považovať za dieťa a mala by sa jej priznať pochybnosť vykladaná v jej prospech. EASO bude v roku 2017 aktualizovať svoje usmernenia o určovaní veku.

Ako sa uvádza vyššie, **postupy pátrania po rodinných príslušníkoch a zlučovania/zjednocovania rodín** sú často zdĺhavé alebo sa začínajú príliš neskoro. Takéto postupy by sa mali vykonávať bez ohľadu na právne postavenie dieťaťa a za účasti osoby zodpovednej za ochranu dieťaťa alebo opatrovníka dieťaťa po jeho ustanovení. V prípade žiadateľov o azyl sa dostatočne nevyužívajú odovzdania na základe ustanovení dublinského nariadenia o zjednotení rodiny, pričom niekedy trvajú

³⁷ Pozri http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_sk.htm a http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2433_sk.htm.

³⁸ COM(2016) 467 final.

³⁹ COM(2016) 270 final.

⁴⁰ Pre migrujúce deti žiadajúce o azyl sa to stanovuje v smernici 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 60 – 95. Pozri tiež článok 13 ods. 2 smernice 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1 – 11.

niekoľko mesiacov, kým sa vykonajú. Na urýchlenie postupov zlučovania rodín by sa malo vynaložiť sústredené úsilie, pričom by sa mali uprednostňovať deti bez sprievodu a deti odlúčené od rodičov. Keď sa deti odovzdávajú do iného štátu v rámci Európskej únie, či už podľa dublinského nariadenia alebo inak, je nevyhnutná úzka spolupráca medzi orgánmi zodpovednými za blaho dieťaťa v každom členskom štáte. Členské štáty by mali naplno využívať existujúce kanály spolupráce, napríklad prostredníctvom ústredných orgánov stanovených v nariadení Brusel IIa⁴¹.

Niekedy dochádza k dlhým oneskoreniam pri **spracovaní žiadostí o azyl a iných konaniach týkajúcich sa detí**. Postupy určovania statusu detí by mali byť uprednostňované („zásada naliehavosti“) v súlade s usmerneniami Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcim potreby detí⁴².

Premiestňovanie žiadateľov o azyl z Talianska a Grécka má nielen zmierniť tlak na tieto členské štáty, ale aj zabezpečiť rýchly prístup ku konaniam o azyle pre premiestnené osoby. V súlade s **rozhodnutiami Rady o premiestňovaní**⁴³ by členské štáty mali prioritne premiestňovať zraniteľné osoby vrátane detí bez sprievodu a iných detí v obzvlášť zraniteľnej situácii. Európska rada v decembri 2016 vyzvala členské štáty, aby ešte viac zintenzívnili svoje úsilie o urýchlenie premiestňovania, najmä detí bez sprievodu⁴⁴. Napriek neutíchajúcej podpore zo strany Komisie bolo k 2. aprílu 2017 z Grécka premiestnených len 341 detí bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov. V Taliansku bolo premiestnené iba jedno dieťa odlúčené od rodičov, keďže orgány ešte nevypracovali osobitný postup pre premiestňovanie detí bez sprievodu⁴⁵. Je kľúčové, aby členské štáty zintenzívnili plnenie svojich záväzkov, najmä v prípade detí bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov.

Kľúčové činnosti:

Komisia a agentúry EÚ v roku 2017:

- zriadi Európsku sieť pre opatrovníctvo s cieľom vypracovať a vymieňať si osvedčené postupy a usmernenia v oblasti opatrovníctva v spolupráci s Európskou sieťou opatrovníckych inštitúcií,
- EASO zaktualizuje svoje usmernenia o určovaní veku.

Členské štáty sa vyzývajú, aby s podporou Komisie a agentúr EÚ:

- posilnili opatrovnícky orgán/inštitúciu s cieľom zabezpečiť, aby boli rýchlo k dispozícii opatrovníci pre všetky deti bez sprievodu,
- zaviedli spoľahlivé multidisciplinárne a neinvazívne postupy určovania veku,
- zabezpečili rýchle a účinné pátranie po rodinných príslušníkoch, či už v rámci EÚ alebo mimo nej, prostredníctvom úplného využívania existujúcich kanálov cezhraničnej spolupráce,
- prioritne spracúvali prípady (napr.: žiadosti o azyl) týkajúce sa detí v súlade so zásadou naliehavosti,
- prioritne premiestňovali deti bez sprievodu z Grécka a Talianska.

⁴¹ Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, Ú. v. EÚ L 338, 23.12.2003, s. 1 – 29.

⁴² V súlade s článkom 31 ods. 7 písm. b) smernice o konaní o azyle a usmerneniami Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcim potreby detí:50. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804d6ba9.

⁴³ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2015/1523 zo 14. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka a rozhodnutie Rady (EÚ) 2015/1601 z 22. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka.

⁴⁴ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-34-2016-INIT/sk/pdf>.

⁴⁵ COM(2017)212 final.

6. ZABEZPEČOVANIE TRVALÝCH RIEŠENÍ

Na to, aby sa všetky deti mohli v dlhodobom horizonte vrátiť k normálnemu a stabilnému životu, sú rozhodujúce **trvalé riešenia**. Pri určovaní trvalých riešení by sa mali preskúmať všetky možnosti, ako sú integrácia v členskom štáte, návrat do krajiny pôvodu, presídlenie alebo zlúčenie s rodinnými príslušníkmi v tretej krajine. Je nevyhnutné, aby sa vo všetkých prípadoch uskutočnilo dôkladné **posúdenie najlepších záujmov**⁴⁶.

Mali by sa stanoviť jasné pravidlá o právnom postavení detí, ktorým nebol udelený azyl, ale ktoré nebudú vrátené do svojej krajiny pôvodu⁴⁷. Členské štáty by mali zaviesť postupy a procesy s cieľom pomôcť nájsť trvalé riešenia na individuálnom základe a mali by jasne stanoviť úlohy a povinnosti tých, ktorí sú zapojení do posudzovania, aby sa zabránilo tomu, že deti zostanú dlhší čas v neistote, pokiaľ ide o ich právne postavenie. Počas čakania na určenie trvalého riešenia by sa mal tiež zabezpečiť **prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti a psychosociálnej podpore**. A napokon, členské štáty by sa mali usilovať zabezpečiť dostupnosť postupov určovania postavenia a riešenia pobytového statusu pre deti, ktoré nebudú navrátené, a to najmä pre tie, ktoré už nejaký čas v danej krajine pobývajú.

Včasná integrácia detí má zásadný význam z hľadiska podpory ich vývoja až do dospelosti. Je to sociálna investícia a základný faktor prispievajúci k celkovej spoločenskej súdržnosti v Európe. Integrácia detí v čo najskoršom štádiu pomocou všeobecných a cieľených opatrení je dôležitá aj vzhľadom na minimalizáciu rizík, pokiaľ ide o možnú trestnú činnosť a vystavenie radikalizácii⁴⁸. Siet' na zvyšovanie povedomia o radikalizácii skúma dostupné postupy a prístupy, ako podporovať a chrániť deti, ktoré mohli byť traumatizované a môžu byť náchylné na radikalizáciu⁴⁹. Zahŕňa nepretržité úsilie o presadzovanie pozitívneho prístupu k rozmanitosti, ako aj boj proti rasizmu, xenofóbii, a najmä nenávisťným prejavom voči migrujúcim deťom.

Vzhľadom na to, že deti, ktoré nedávno prišli, ešte pravdepodobne nemohli získať dostatočné zručnosti a schopnosti, aby sa v plnej miere a aktívne začlenili do spoločnosti, najmä v záujme prechodu do ďalšieho štúdia alebo na trh práce, malo by sa deťom v tejto prechodnej fáze poskytnúť poradenstvo, podpora a príležitosti na ďalšie vzdelávanie a odbornú prípravu. Okrem toho by sa mali, tak ako v prípade detí v štátnej starostlivosti, ktoré sú štátnymi príslušníkmi EÚ, zaviesť mechanizmy a postupy, ktoré pomôžu migrujúcim deťom v štátnej starostlivosti pripraviť sa na prechod do dospelosti alebo na opustenie tejto starostlivosti.

Komisia podporuje spoluprácu medzi členskými štátmi v tejto oblasti, pričom uľahčuje výmeny osvedčených postupov⁵⁰ a poskytuje finančnú podporu pilotným integračným projektom pre všetky migrujúce deti vrátane tých, ktoré sú bez sprievodu. Integrácia detí bez sprievodu je prioritou v rámci Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) na roky 2014 – 2020. V súlade s akčným plánom pre

⁴⁶ Pre prehľad o právnych predpisoch EÚ týkajúcich sa trvalých riešení pozri http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-EU_Reference.pdf (strana 59).

⁴⁷ V súlade s odsekom 13 odporúčania o návrate zo 7. marca 2017 [COM(2017) 1600 final].

⁴⁸ V súlade so závermi Rady z 3. novembra 2016 (13611/16) a oznámením COM(2016) 379 final. Pozri aj závery v správe Rady Európy z 15. marca 2016 na tému „Predchádzanie radikalizácii detí prostredníctvom boja proti základným príčinám“, ako aj uznesenie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 2103/2016.

⁴⁹ Pozri tematický dokument RAN z novembra 2016 o „deťoch navrátilých z konfliktných zón“, v ktorom sa uvádzajú špecifické problémy pri práci s ohrozenými deťmi: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_child_returnees_from_conflict_zones_112016_en.pdf; pozri aj budúcu príručku k odpovediam navrátilcov vrátane osobitnej kapitoly venovanej deťom, ktorá bude prezentovaná na konferencii RAN o navrátilcoch v júni 2017.

⁵⁰ Pozri webové sídlo EÚ o integrácii <https://ec.europa.eu/migrant-integration/search?search=child+good+practices>.

integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín⁵¹ a závermi Rady z decembra 2016⁵² zahŕňajú doterajšie kľúčové kroky výzvy na predkladanie návrhov v rôznych oblastiach politiky, v ktorých je integrácia zaradená medzi hlavné priority.

Integračné politiky členských štátov odzrkadľujú ich rozdielne sociálne a ekonomické zázemie a podmienky. Jedným z najdôležitejších a najvýznamnejších nástrojov na integráciu detí, ktorým sa podporujú jazykové zručnosti, sociálna súdržnosť a vzájomné porozumenie, je **včasný a účinný prístup k inkluzívnemu formálnemu vzdelávaniu** vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Kľúčovým faktorom integrácie je odborná príprava učiteľov, kde sa pripravujú na prácu s deťmi z rozličných prostredí. Rovnako dôležitý je aj dôraz na ďalšie rozmery socializácie, okrem iného prostredníctvom voľnočasových aktivít a športu. Všetky deti musia mať skutočný prístup k vzdelávaniu, ako aj k všetkým opatreniam nevyhnutným na zabezpečenie takéhoto prístupu (napr. jazykové kurzy), a to aj vtedy, keď budú navrátené do tretej krajiny. Vzhľadom na vznikajúce riziká segregovaného vzdelávania migrujúcich detí⁵³ je pre integráciu detí do iných oblastí života kľúčové inkluzívne a nediskriminačné vzdelávanie. Kľúčový význam z hľadiska integrácie detí v hostiteľských krajinách má **včasný prístup k zdravotnej starostlivosti a primeraná životná úroveň**. Zásadné je aj zlepšenie životných podmienok a opatrenia na boj proti chudobe detí a na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti (aj v oblasti duševného zdravia)⁵⁴.

Členské štáty by mali tiež zvýšiť využívanie **možností presídlenia a ďalších legálnych možností pre deti** vrátane detí v rodinách, s osobitným zameraním na najzraniteľnejšie deti. Deti bez sprievodu alebo deti odlúčené od rodičov a ich rodiny môžu byť oprávnené na naliehavé presídlenie prostredníctvom presídľovacích programov jednotlivých členských štátov alebo v rámci prebiehajúcich európskych programov presídľovania stanovených v záveroch Rady týkajúcich sa presídľovania⁵⁵ z 20. júla 2015 a vo vyhlásení EÚ a Turecka z 18. marca 2016. Presídľovanie detí bez sprievodu alebo detí odlúčených od rodičov je podporované prostredníctvom finančných stimulov v rámci programu Únie pre presídľovanie na základe nariadenia o AMIF⁵⁶. Komisia prijala 13. júla 2016 návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje rámec Únie pre presídľovanie a v ktorom sú deti a mladiství v ohrození označení za zraniteľné osoby oprávnené na presídlenie⁵⁷.

Ak je to v najlepšom záujme detí, mali by byť **navrátené** do svojej krajiny pôvodu alebo zlúčené s rodinnými príslušníkmi v inej tretej krajine. Rozhodnutia o návrate detí do krajiny pôvodu musia rešpektovať zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia a zásadu najlepších záujmov dieťaťa, mali by byť založené na individuálnom posúdení a spravodlivom a účinnom postupe, ktorým sa zaručí ich právo na ochranu a nediskrimináciu. Osobitná priorita by sa mala priradiť lepšej spolupráci s krajinami pôvodu, a to aj zabezpečením lepšieho pátrania po rodinných príslušníkoch a podmienok reintegrácie. V príručke o návrate⁵⁸ a v odporúčaní Komisie zo 7. marca 2017 týkajúcom sa zaistenia účinnejších návratov pri vykonávaní smernice 2008/115/ES⁵⁹ sa stanovujú osobitné usmernenia,

⁵¹ COM(2016) 377 final.

⁵² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15312-2016-INIT/sk/pdf>.

⁵³ Pozri správu Agentúry pre základné práva „Spoločne v EÚ – podpora účasti migrantov a ich potomkov“ <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/migrant-participation>.

⁵⁴ Migrujúce deti sú vystavené vysokému riziku chudoby a integrovaný prístup podporovaný v odporúčaní Komisie „Investovať do detí: východisko z bludného kruhu znevýhodnenia“ zaručuje, že sa táto otázka bude v kontexte integrácie opäť riešiť. Ú. v. EÚ L 59, 2.3.2013, s. 5 – 16.

⁵⁵ 11130/15.

⁵⁶ Nariadenie (EÚ) č. 516/2014, ktorým sa zriaďuje Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Ú. v. EÚ L 150, 20.5.2014, s. 168 – 194.

⁵⁷ COM(2016) 468 final.

⁵⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/return_handbook_sk.pdf.

⁵⁹ C(2017) 1600 final.

pokiaľ ide o najlepšie záujmy dieťaťa. Je dôležité zabezpečiť, aby sa deťom, ktoré budú navrátené, umožnil rýchly prístup k vhodným (re)integračným opatreniam tak pred odchodom, ako aj po príchode do ich krajiny pôvodu alebo do inej tretej krajiny.

Kľúčové činnosti:

V roku 2017 Komisia:

- bude podporovať integráciu detí prostredníctvom dostupných finančných prostriedkov a výmeny osvedčených postupov zameraných na nediskriminačný prístup k verejným službám a cieľným programom.

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- krátko po príchode zabezpečili rovnaký prístup k inkluzívnemu formálnemu vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a aby rozvíjali a realizovali cieľné programy na jeho podporu,
- pre všetky deti zabezpečili včasný prístup k zdravotnej starostlivosti, ako aj k ďalším základným verejným službám,
- poskytovali podporu s cieľom umožniť deťom prístup k potrebnému vzdelávaniu a odbornej príprave pri prechode do dospelosti (alebo pri opustení starostlivosti),
- podporovali sociálne začlenenie vo všetkých integračných politikách, ako napríklad uprednostňovanie zmiešaného nesegregovaného bývania a inkluzívneho vzdelávania,
- zvýšili mieru presídľovania detí, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, do Európy,
- zabezpečili zavedenie vhodných opatrení v oblasti pátrania po rodinných príslušníkoch a reintegrácie na uspokojenie potrieb detí, ktoré budú navrátené do svojej krajiny pôvodu.

7. PRIEREZOVÉ ČINNOSTI: REŠPEKTOVANIE NAJLEPŠÍCH ZÁUJMOV DIEŤAŤA A ICH ZARUČOVANIE; ÚČINNEJŠIE VYUŽÍVANIE ÚDAJOV, VÝSKUMU, ODBORNEJ PRÍPRAVY A FINANCOVANIA

Pri všetkých opatreniach alebo rozhodnutiach, ktoré sa týkajú dieťaťa,⁶⁰ sa musia posúdiť a v prvom rade zohľadniť **jeho najlepšie záujmy**. V súčasnosti však v právnych predpisoch väčšina členských štátov nie je stanovený postup na identifikáciu a vykonávanie tejto požiadavky, a to ani pokiaľ ide o trvalé riešenia pre deti bez sprievodu na základe individuálneho a multidisciplinárneho posúdenia. Ani vnútroštátne právne predpisy nešpecifikujú úlohu opatrovníka v tomto kontexte vždy jasne. Je dôležité, aby Európska únia poskytla k tejto téme ďalšie usmernenia, ktoré budú vychádzať z medzinárodných noriem. Súčasťou spoľahlivého stanovenia najlepších záujmov dieťaťa pri určovaní trvalého riešenia, ktoré je pre neho najvhodnejšie, by malo zahŕňať dodatočné procesné záruky, keďže toto rozhodnutie má obrovský vplyv na budúcnosť dieťaťa⁶¹.

Cieľný výskum môže takisto slúžiť prospešnému účelu. V medziach Horizontu 2020 – rámcového programu EÚ pre výskum a inováciu – sa uskutoční výskum zameraný na riešenie otázky integrácie migrujúcich detí do vzdelávacích systémov EÚ.

⁶⁰ [Všeobecný komentár Výboru pre práva dieťaťa č. 14;](http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/gc-14.pdf) <http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/gc-14.pdf>; procesné záruky v oddiele V usmernení UNHCR týkajúcom sa najlepších záujmov: Bezpečne a spoľahlivo, 2014: <http://www.refworld.org/docid/5423da264.html>; Usmernenia k určovaniu najlepších záujmov dieťaťa z roku 2012 (<http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>) a praktická príručka UNHCR/IRC (<http://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf>).

⁶¹ Článok 6 ods. 1 nariadenia Dublin III, odôvodnenie 35 nariadenia Eurodac, odôvodnenie 33 prepracovaného znenia smernice o konaní o azyle, odôvodnenie 18 prepracovaného znenia smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu, odôvodnenie 9 a článok 23 ods. 2 smernice o podmienkach prijímania.

Deti musia byť informované – spôsobom primeraným pre dieťa, jeho vek a vzhľadom na súvisiaci kontext – o svojich právach a postupoch a službách, ktoré majú k dispozícii na svoju ochranu. V záujme uspokojenia potrieb detí treba vynaložiť väčšie úsilie na riešenie nedostatkov a využívať celú škálu spôsobov informovania, pričom sa ukázalo, že úloha kultúrnych mediátorov a tlmočníkov je v tomto smere prínosom.

Európska únia posilnila svoju **operačnú podporu** členským štátom, pokiaľ ide o odbornú prípravu, zhromažďovanie údajov, financovanie a výmenu najlepších postupov. Bude v tomto úsilí pokračovať, aby podporila vykonávanie všetkých opatrení uvedených v tomto oznámení.

Osoby pracujúce s deťmi a pre deti (napríklad pohraničná stráž, pracovníci záchytných táborov, opatrovníci) nie sú vždy dostatočne **vyškolené v oblasti ochrany detí**, v oblasti práv dieťaťa a v oblasti komunikácie s deťmi spôsobom primeraným pohlaviu, veku a súvisiacemu kontextu. Prioritou by malo byť pridelenie zdrojov na vzdelávanie. V roku 2017 príslušné agentúry EÚ zvýšia podporu odbornej prípravy v oblasti ochrany migrujúcich detí a jej objem.

Údaje o migrujúcich deťoch sú stále veľmi rozdrobené, nie sú vždy členené podľa veku a pohlavia a nie vždy sú porovnateľné, čím sa deti a ich potreby stávajú „neviditeľnými“. Okrem toho nie sú známe presné počty detí (bez sprievodu), ktoré sa strácajú alebo utekajú z prijímacích zariadení a zariadení starostlivosti.⁶² Koordinovaným spôsobom sa zhromažďujú iba údaje o počte detí, ktoré žiadajú o azyl. Na vypracovanie politik, lepšie zameranie podporných služieb a plánovanie pre nepredvídané udalosti sú potrebné podrobnejšie údaje o všetkých migrujúcich deťoch,⁶³ v súlade s newyorským vyhlásením pre utečencov a migrantov z 19. septembra 2016.⁶⁴ Na tento účel zostaví znalostné centrum Komisie pre migráciu a demografiu archív údajov o migrujúcich deťoch⁶⁵. Komisia do konca roka 2017 začne aj konzultácie o prípadných zlepšeniach súčasného zhromažďovania údajov na úrovni EÚ vzťahujúcich sa na deti a migráciu, a to aj na základe nariadenia o migračnej štatistike⁶⁶ a usmernení z roku 2011^{67/68} s cieľom zlepšiť pokrytie, dostupnosť a úroveň členenia týchto údajov.

Financovanie zo zdrojov EÚ prispieva k ochrane migrujúcich detí a podporujú sa pomocou neho **integrované systémy ochrany detí**. Zvýšený podiel detí v celkovom príleve migrantov by si však vyžadoval, aby boli ich potreby v súlade s rozsahom tohto fenoménu uprednostňované vo vnútroštátnych programoch členských štátov v rámci Fondu pre azyl, migráciu a integráciu a Fondu pre vnútornú bezpečnosť. Vo všetkých núdzových zásahoch podporovaných z nástroja núdzovej podpory sa ochrana kladie na popredné miesto. Na podporu prijímania, integrácie, vzdelávania

⁶² V roku 2013 poskytla štúdia Komisie o nezvestných deťoch v Európskej únii: mapovanie, zhromažďovanie údajov a štatistika údaje o počte nezvestných detí bez sprievodu v 12 členských štátoch. http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf.

⁶³ Napr. o žiadostiach o odňatie medzinárodnej ochrany, prebiehajúcich prípadoch, rozhodnutiach o udelení alebo odňatí statusu a o presunoch podľa dublinského nariadenia.

⁶⁴ <https://refugeemigrants.un.org/declaration> — Oddiel II Závazky, ktoré sa vzťahujú na utečencov aj migrantov, bod 40.

⁶⁵ <https://ec.europa.eu/jrc/en/migration-and-demography>.

⁶⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0223>. Nariadenie (ES) č. 223/2009 o európskej štatistike a o zrušení nariadenia (ES, Euratom) č. 1101/2008 o prenose dôverných štatistických údajov Štatistickému úradu Európskych spoločností, nariadenia Rady (ES) č. 322/97 o štatistike Spoločenstva a rozhodnutia Rady 89/382/EHS, Euratom o založení Výboru pre štatistické programy Európskych spoločností, Ú. v. EÚ L 87, 31.3.2009, s. 164 – 173.

⁶⁷ Eurostat, First permits issued for other reasons by reason, length of validity and citizenship (Prvé povolenia vydané z iných dôvodov podľa dôvodu, trvania platnosti a štátnej príslušnosti) dostupné na http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resoth.

⁶⁸ Eurostat, First permits issued for other reasons by reason, length of validity and citizenship (Prvé povolenia vydané z iných dôvodov podľa dôvodu, trvania platnosti a štátnej príslušnosti) dostupné na http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resoth.

a odbornej prípravy alebo prístupu k procesným zárukám by sa mali viac využívať iné fondy EÚ vrátane európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako napríklad Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja, ako aj Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby, program v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) a program Práva, rovnosť a občianstvo⁶⁹. Zároveň je dôležité zabezpečiť, aby potrebné financovanie z prostriedkov EÚ bolo podmienené požiadavkou na ochranu detí, aby organizácie, ktoré sú v priamom kontakte s deťmi, zabezpečili, aby ich pracovníci boli preverení a kvalifikovaní a aby mali zavedené postupy a mechanizmy podávania správ a opatrenia v oblasti vyodenia zodpovednosti.

V členských štátoch existujú bohaté poznatky a **osvedčené postupy** v oblasti ochrany migrujúcich detí, o ktoré sa musia podeliť na miestnej a národnej úrovni.

Komisia zabezpečí dôkladné monitorovanie vykonávania všetkých relevantných aspektov právnych predpisov EÚ, najmä vrátane dodržiavania základných práv, povinností a záruk týkajúcich sa práv dieťaťa⁷⁰.

Kľúčové činnosti:

Komisia a agentúry EÚ v/od roku 2017:

- poskytnú ďalšie odborné vzdelávanie, usmernenia a nástroje zamerané na posudzovanie najlepších záujmov dieťaťa,
- začnú konzultácie o možných zlepšeniach súčasného zhromažďovania údajov na úrovni EÚ vzťahujúcich sa na migrujúce deti na základe nariadenia o migračnej štatistike a usmernení z roku 2011 a znalostné centrum Komisie pre migráciu a demografiu zostaví archív údajov o migrujúcich deťoch,
- budú vyžadovať, aby organizácie, ktoré sú v priamom kontakte s deťmi a ktoré chcú dostať finančné prostriedky EÚ, mali zavedené interné pravidlá ochrany detí,
- zhromaždia a budú šíriť osvedčené postupy v oblasti ochrany migrujúcich detí prostredníctvom online databázy.

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- zabezpečili, aby sa všetkým deťom poskytli relevantné informácie o ich právach a o konaniach spôsobom vhodným pre deti a primeraným veku a súvisiacemu kontextu,
- zabezpečili, aby osoby pracujúce s migrujúcimi deťmi – od príchodu na hranice EÚ po ich integráciu alebo návrat – boli primerane vyškolené a aby boli tam, kde je to vhodné, zapojení odborníci na ochranu detí,
- uprednostňovali migrujúce deti v rámci národných programov AMIF a ISF, využívali všetko ďalšie doplnujúce financovanie EÚ, ktoré je k dispozícii, zabezpečili, aby organizácie, ktoré majú byť financované, mali zavedené pravidlá na ochranu dieťaťa,
- zlepšili zhromažďovanie podrobnejšie členených údajov a štatistík týkajúcich sa migrujúcich detí.

8. ZÁVER

V oblasti plnenia akčného plánu týkajúceho sa maloletých bez sprievodu na roky 2010 – 2014 sa dosiahol pokrok, a to aj pokiaľ ide o právny rámec na ochranu migrujúcich detí, ako sa uvádza

⁶⁹ Podkladový dokument o financovaní z prostriedkov EÚ na ochranu migrujúcich detí, 2016 Európske fórum pre práva dieťaťa. http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=19748.

⁷⁰ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/acquis_rights_of_child.pdf.

v pracovnom dokumente útvarov Komisie sprevádzajúcom toto oznámenie. V členských štátoch existujú tiež bohaté poznatky a osvedčené postupy v oblasti ochrany migrujúcich detí, o ktoré by sa mali podeliť s čo najväčšou skupinou aktérov. Na primerané riešenie súčasných problémov **sú však potrebné ďalšie konkrétne zlepšenia v oblasti ochrany všetkých migrujúcich detí.**

Preto treba na kľúčové krátkodobé opatrenia stanovené v tomto oznámení nadviazať **odhodlanými, spoločnými a koordinovanými krokmi na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni**, a to aj v spolupráci s občianskou spoločnosťou a medzinárodnými organizáciami. Urýchlenným schválením predložených návrhov na reformu spoločného európskeho azylového systému, ktoré obsahujú viaceré ustanovenia konkrétne zamerané na zlepšenie ochrany detí a iných zraniteľných osôb, zákonodarcami by sa zabezpečila dodatočná ochrana práv migrujúcich detí, pričom členské štáty budú musieť tieto ustanovenia rýchlo vykonať.

Členské štáty naďalej zohrávajú najväčšiu úlohu pri zabezpečovaní ochrany migrujúcich detí a Komisia ich podporí pomocou činností uvedených v tomto oznámení, okrem iného poskytovaním odborného vzdelávania, usmernení, operačnej podpory a dostupného financovania. Takisto sa posilní spolupráca medzi agentúrami EÚ, ako aj spolupráca s vnútroštátnymi orgánmi, agentúrami OSN a organizáciami občianskej spoločnosti pôsobiacimi v tejto oblasti. Komisia bude podrobne sledovať nadväzujúce kroky uvedené v tomto oznámení a bude pravidelne podávať správy Európskemu parlamentu a Rade.